

QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG VỀ XÂY DỰNG ĐỘI NGŨ CÁN BỘ, CÔNG CHỨC TRONG THỜI KỲ ĐỔI MỚI

TRẦN VĂN PHÒNG (*)

Tóm tắt: Bài viết phân tích quan điểm chỉ đạo của Đảng về xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức thể hiện qua các kỳ Đại hội ĐBTQ của Đảng từ thời kỳ đổi mới đến nay và đề xuất giải pháp tiếp tục xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức có phẩm chất đạo đức, năng lực chuyên môn đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong giai đoạn hiện nay ở Việt Nam.

Từ khóa: Cán bộ, công chức; đổi mới; quan điểm của Đảng.

Abstract: This paper analyzes the Party's guiding principles on building up a contingent of cadres and civil servants through the Congresses of the Communist Party from reform era until today and proposes some solutions to continue building up a contingent of cadres, civil servants, and public employees that have ethical qualities and professional competencies to meet the requirements and tasks in the current period.

Keywords: Cadres, civil servants; reform; perspectives of the Party.

Ngày nhận bài: 10/12/2021 Ngày biên tập: 30/12/2021 Ngày duyệt đăng: 25/01/2022

Trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Đảng ta luôn quan tâm tới công tác cán bộ nói chung và công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức nói riêng. Từ thời kỳ đổi mới (năm 1986) đến nay, Đảng ta có những nhận thức mới và đạt nhiều thành tựu quan trọng trong công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức.

1. Quan điểm của Đảng ta về xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức từ Đại hội lần thứ VI đến nay

Bước vào thời kỳ đổi mới đất nước, Nghị quyết Đại hội lần thứ VI của Đảng đã chỉ rõ: “Tệ quan liêu trong thái độ, phong cách làm việc của cán bộ lãnh đạo các cấp, các ngành kể cả ở các đơn vị kinh tế, đơn vị hành chính cơ sở, chưa được phê phán, khắc phục”⁽¹⁾ và đề ra nhiệm vụ: “Xây dựng bộ máy gọn nhẹ, có chất lượng cao, với một đội ngũ cán bộ có phẩm chất chính trị và có năng lực quản lý

nhà nước, quản lý kinh tế, quản lý xã hội”⁽²⁾. Nghị quyết Đại hội lần thứ VI của Đảng đã có những điểm đột phá quan trọng về công tác cán bộ nói chung, xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức nói riêng: “Đổi mới cán bộ lãnh đạo các cấp là mắt xích quan trọng nhất mà Đảng ta phải nắm chắc...”⁽³⁾; “Đổi mới đội ngũ cán bộ có nghĩa là đánh giá, lựa chọn, bố trí lại, di dời với đào tạo, bồi dưỡng để có một đội ngũ cán bộ có đủ những tiêu chuẩn về phẩm chất và năng lực lãnh đạo, quản lý, ngang tầm nhiệm vụ”⁽⁴⁾. Nghị quyết yêu cầu cán bộ, công chức: “Đều phải qua các lớp bồi dưỡng định kỳ có sát hạch, theo chương trình thiết thực và có hệ thống về đường lối, chính sách, cơ chế quản lý và kiến thức quản lý mới, về chuyên môn, nghiệp vụ và về pháp luật”⁽⁵⁾ để có trình độ toàn diện về chính trị, quản lý, chuyên môn, nghiệp vụ.

Đại hội lần thứ VII của Đảng đề ra nhiệm vụ: “Tiếp tục đổi mới cán bộ và công tác cán bộ, xây dựng cho được một đội ngũ cán bộ vững mạnh và đồng bộ, bao gồm cán bộ lãnh đạo chính trị, cán bộ quản lý nhà nước, cán bộ

(*) GS.TS; Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Xây dựng cơ chế phát hiện, lựa chọn từ sớm, từ xa các cán bộ tiêu biểu, xuất sắc đã được đào tạo, bồi dưỡng, rèn luyện, thử thách qua thực tiễn để đưa vào nguồn quy hoạch cán bộ cấp chiến lược. Ảnh: TTXVN

kinh doanh, chuyên gia trên các lĩnh vực, đáp ứng được yêu cầu của sự nghiệp đổi mới, thực hiện được sự chuyển tiếp vững vàng các thế hệ cán bộ⁽⁶⁾. Nghị quyết Đại hội lần thứ VII nhấn mạnh yêu cầu: “Xây dựng đội ngũ viên chức nhà nước có phẩm chất chính trị, tinh thần trách nhiệm cao và thành thạo nghiệp vụ”⁽⁷⁾ cùng đội ngũ cán bộ chủ chốt⁽⁸⁾. Đây là những quan điểm thể hiện sự quan tâm của Đảng về xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có phẩm chất chính trị, tinh thần trách nhiệm cao và thành thạo chuyên môn, nghiệp vụ.

Với yêu cầu sớm xây dựng chiến lược cán bộ thời kỳ đổi mới, trong đó có chiến lược về cán bộ, công chức, Đại hội lần thứ VIII của Đảng yêu cầu: “Đào tạo, bồi dưỡng cán bộ toàn diện cả về lý luận chính trị, phẩm chất đạo đức, trình độ chuyên môn và năng lực thực tiễn. Quan tâm đào tạo, bồi dưỡng cán bộ lãnh đạo, cán bộ quản lý, các nhà doanh nghiệp và các chuyên gia, trước hết là đội ngũ cán bộ chủ chốt trong hệ thống chính trị; coi trọng cả đức và tài, đức là gốc”⁽⁹⁾.

Trên tinh thần đó, Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ ba, khóa VIII (tháng 6/1997) về “Chiến lược cán bộ thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước” ra đời. Đây là nghị quyết chuyên về cán bộ và công tác cán bộ, đề cập toàn diện về công tác cán bộ. Đặc biệt, Nghị quyết đặt ra yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức các cấp từ Trung ương đến cơ sở có phẩm chất và năng lực, có bản lĩnh chính trị vững vàng, đủ về số lượng, đồng bộ về cơ cấu, đảm bảo sự chuyển tiếp liên tục và vững vàng giữa các thế hệ cán bộ nhằm thực hiện thắng lợi nhiệm vụ công nghiệp hóa, hiện đại hóa, giữ vững độc lập tự chủ, đi lên chủ nghĩa xã hội⁽¹⁰⁾. Nghị quyết đề cập đến quy hoạch cán bộ, trong đó có cán bộ, công chức⁽¹¹⁾, đó là sự thể hiện quan điểm xây dựng cán bộ nói chung; cán bộ, công chức nói riêng phải vừa có tinh trước mắt vừa có tính chiến lược lâu dài.

Đại hội lần thứ IX của Đảng tiếp tục đề ra nhiệm vụ xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức; trước hết là cán bộ lãnh đạo và quản lý

ở các cấp vững vàng về chính trị, gương mẫu về đạo đức, trong sạch về lối sống, có trí tuệ, kiến thức và năng lực hoạt động thực tiễn, gắn bó với nhân dân. Nghị quyết Đại hội đề ra nhiệm vụ xây dựng: “Cơ chế và chính sách phát hiện, tuyển chọn, đào tạo, bồi dưỡng cán bộ; trọng dụng những người có đức, có tài... Làm tốt công tác quy hoạch và tạo nguồn cán bộ, chú ý cán bộ nữ và cán bộ các dân tộc thiểu số, chuyên gia trên các lĩnh vực”⁽¹²⁾; “Sắp xếp lại đội ngũ cán bộ, công chức theo đúng chức danh, tiêu chuẩn. Định kỳ kiểm tra, đánh giá chất lượng cán bộ, công chức, kịp thời thay thế những cán bộ, công chức yếu kém và thoái hóa”⁽¹³⁾. Có thể khẳng định, Nghị quyết Đại hội lần thứ IX của Đảng thể hiện tư duy mới về công tác cán bộ, công chức như yêu cầu chú ý cán bộ, công chức nữ, cán bộ, công chức là người dân tộc thiểu số, kết hợp các độ tuổi, bảo đảm tính liên tục, kế thừa và phát triển; cán bộ, công chức lãnh đạo, quản lý từ cấp huyện trở lên giữ một chức vụ không quá hai nhiệm kỳ liên tiếp.v.v...

Đại hội lần thứ X của Đảng cho rằng mục tiêu chung của công tác xây dựng cán bộ, công chức là xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức các cấp có bản lĩnh chính trị vững vàng, có đạo đức, lối sống lành mạnh, không quan liêu, tham nhũng, lãng phí, kiên quyết đấu tranh chống quan liêu, tham nhũng, lãng phí, có tư duy đổi mới, sáng tạo, có kiến thức chuyên môn nghiệp vụ, đáp ứng yêu cầu của thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa; có tinh thần đoàn kết, hợp tác, ý thức tổ chức kỷ luật cao và phong cách làm việc khoa học. Xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức phải đồng bộ, có tính kế thừa và phát triển, có số lượng và cơ cấu hợp lý⁽¹⁴⁾. Đặc biệt, Nghị quyết Đại hội lần thứ X của Đảng nêu rõ: “Cơ cấu lại đội ngũ cán bộ, công chức và đào tạo, bồi dưỡng theo yêu cầu nâng cao chất lượng cả về năng lực và phẩm chất đạo đức... Có cơ chế kịp thời đưa ra khỏi bộ máy nhà nước những công chức không xứng đáng, kém phẩm chất và năng lực”⁽¹⁵⁾. Tuy nhiên, Đại hội X của Đảng chưa đề ra kế hoạch, giải pháp cụ thể để xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức các cấp.

Đến Đại hội lần thứ XI, Đảng đề ra nhiệm vụ tiếp tục đổi mới mạnh mẽ, đồng bộ công tác cán bộ nói chung. Trên cơ sở tổng kết

công tác xây dựng cán bộ, công chức của nhiệm kỳ Đại hội lần thứ X, Đại hội lần thứ XI của Đảng đề ra nhiệm vụ: “Xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức có phẩm chất đạo đức tốt, có bản lĩnh chính trị, có năng lực, có tinh chuyên nghiệp cao, tận tụy phục vụ nhân dân. Quy định rõ và đề cao trách nhiệm của người đứng đầu”⁽¹⁶⁾.

Tổng kết việc thực hiện Nghị quyết Đại hội lần thứ XI của Đảng về xây dựng công tác cán bộ nói chung; về xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức nói riêng, Đại hội lần thứ XII của Đảng khẳng định: “Đảng tập trung lãnh đạo về đường lối, chủ trương xây dựng tiêu chí, tiêu chuẩn, cơ chế, chính sách về cán bộ, công chức. Đẩy mạnh dân chủ hóa công tác cán bộ, quy định rõ trách nhiệm, thẩm quyền của mỗi tổ chức, mỗi cấp trong xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức trong sáng, có trình độ, năng lực chuyên môn phù hợp, đáp ứng yêu cầu giai đoạn mới. Thực hiện thí điểm dân trực tiếp bầu một số chức danh ở cơ sở và cấp huyện...”⁽¹⁷⁾. Đồng thời, Nghị quyết yêu cầu: “Rà soát, sửa đổi, bổ sung chính sách đối với cán bộ, công chức theo hướng khuyến khích cán bộ, công chức nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, đạo đức công vụ, hoàn thành tốt nhiệm vụ; lấy bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức, năng lực, hiệu quả thực thi nhiệm vụ để đánh giá, đề bạt, bổ nhiệm cán bộ. Xây dựng cơ chế, chính sách đãi ngộ, thu hút, trọng dụng nhân tài”⁽¹⁸⁾.

Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ bảy, khóa XII về tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ (Nghị quyết số 26-NQ/TW ngày 19/5/2018) là bước đột phá của Đảng ta về xây dựng cán bộ nói chung, xây dựng cán bộ, công chức nói riêng. Đảng ta thẳng thắn chỉ rõ: “Nhiều cán bộ, trong đó có cả cán bộ cấp cao thiếu tinh chuyên nghiệp, làm việc không đúng chuyên môn, sở trường; trình độ ngoại ngữ, kỹ năng giao tiếp và khả năng làm việc trong môi trường quốc tế còn nhiều hạn chế”⁽¹⁹⁾. Trên cơ sở đó, Nghị quyết số 26-NQ/TW đề ra 5 quan điểm xây dựng đội ngũ cán bộ nói chung, cán bộ, công chức nói riêng; trong đó, có các quan điểm thực hiện nghiêm, nhất quán nguyên tắc Đảng

hống nhất lãnh đạo trực tiếp, toàn diện công tác cán bộ và quản lý đội ngũ cán bộ trong hệ thống chính trị; tôn trọng và hành động theo quy luật khách quan, thường xuyên đổi mới công tác cán bộ phù hợp với tình hình thực tiễn. Xây dựng đội ngũ cán bộ phải xuất phát từ yêu cầu, nhiệm vụ của thời kỳ mới; thông qua hoạt động thực tiễn và phong trào cách mạng của nhân dân⁽²⁰⁾; quán triệt nguyên tắc về quan hệ giữa đường lối chính trị và đường lối cán bộ; quan điểm giai cấp và chính sách đại đoàn kết rộng rãi trong công tác cán bộ. Xử lý hài hòa, hợp lý mối quan hệ giữa tiêu chuẩn và cơ cấu, trong đó tiêu chuẩn là chính; giữa xây và chống, trong đó xây là nhiệm vụ chiến lược, cơ bản, lâu dài. Chống là nhiệm vụ quan trọng, thường xuyên; giữa đức và tài, trong đó đức là gốc; giữa tính phổ biến và đặc thù; giữa kế thừa, đổi mới, ổn định, phát triển; giữa thẩm quyền, trách nhiệm, cá nhân và tập thể⁽²¹⁾.

Đại hội ĐBTV lần thứ XIII của Đảng đã nhận định: “Số lượng cán bộ cấp xã và đội ngũ viên chức trong các đơn vị sự nghiệp công vẫn còn quá lớn; phẩm chất, năng lực, uy tín còn hạn chế, thiếu tính chuyên nghiệp, chưa đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới”⁽²²⁾. Do đó, Đại hội XIII của Đảng yêu cầu: “Tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có đủ phẩm chất, năng lực, uy tín, phục vụ nhân dân và sự phát triển đất nước. Tăng cường kỷ luật, kỷ cương đi đôi với cải cách tiền lương, chế độ, chính sách đãi ngộ, tạo môi trường, điều kiện làm việc để thúc đẩy đổi mới sáng tạo, phục vụ phát triển; có cơ chế lựa chọn, đào tạo, thu hút, trọng dụng nhân tài, khuyến khích bảo vệ cán bộ dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám đổi mới sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn thử thách và quyết liệt trong hành động vì lợi ích chung. Đồng thời, có cơ chế sàng lọc, thay thế kịp thời những người không hoàn thành nhiệm vụ, vi phạm pháp luật, đạo đức công vụ, đạo đức nghề nghiệp, bị xử lý kỷ luật, không còn uy tín đối với nhân dân”⁽²³⁾.

Có thể khẳng định, qua hơn 35 năm tiến hành công cuộc đổi mới toàn diện trên mọi lĩnh vực, vấn đề xây dựng, đào tạo, bồi dưỡng, phát triển đội ngũ cán bộ, công chức đã được Đảng và Nhà nước ta đặc biệt quan tâm. Qua

mỗi kỳ Đại hội Đảng thời kỳ đổi mới đều có sự lãnh đạo, chỉ đạo, quản lý kịp thời, thể hiện sự nhận thức ngày càng rõ ràng hơn, khoa học hơn; kết quả là đội ngũ cán bộ, công chức ngày càng tinh gọn, chuyên nghiệp, đáp ứng tốt yêu cầu công vụ trong quá trình hội nhập quốc tế và xây dựng đất nước giàu mạnh.

2. Những hạn chế trong công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức thời gian qua

Thứ nhất, so với số dân và so với nhiều nước thì bộ máy hành chính của Nhà nước ta còn cồng kềnh, dẫn tới số lượng cán bộ, công chức quá đông. Năm 1986, cả nước chỉ có 44 đơn vị hành chính cấp tỉnh; 535 đơn vị hành chính cấp huyện và 10.026 đơn vị hành chính cấp xã. Triển khai thực hiện chỉ đạo của Đảng và Nhà nước về việc sắp xếp các đơn vị hành chính cấp huyện, cấp xã, đến nay cả nước có 63 đơn vị hành chính cấp tỉnh; 705 đơn vị hành chính cấp huyện và 10.599 đơn vị hành chính cấp xã; tuy nhiên, số đơn vị được sáp nhập không nhiều. Số bộ, ngành, cơ quan trực thuộc Chính phủ tuy đã giảm, hiện còn 30 đầu mối, gồm 18 bộ, 04 cơ quan ngang bộ và 08 cơ quan trực thuộc Chính phủ, nhưng cơ cấu tổ chức chậm được điều chỉnh và vẫn còn nhiều hơn so với một số nước trong khu vực và trên thế giới.

Thứ hai, đội ngũ cán bộ, công chức dù được đào tạo, bồi dưỡng nhưng tính chuyên nghiệp chưa cao; ý thức trách nhiệm công vụ còn hạn chế; trách nhiệm cá nhân của người đứng đầu chưa rõ ràng. Vẫn còn tình trạng cán bộ, công chức, viên chức quan liêu, tham nhũng, hách dịch với Nhân dân. Những cán bộ, công chức, viên chức dám nghĩ, dám làm, dám đột phá, dám chịu trách nhiệm vì lợi ích chung còn ít. Cơ chế phân cấp, phân quyền, ủy quyền chưa rõ ràng, do vậy việc cá thể hóa trách nhiệm cá nhân của đội ngũ cán bộ, công chức còn bất cập.

Thứ ba, công tác giám sát, thanh tra, kiểm tra việc xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức còn nhiều bất cập. Chưa phát huy được vai trò giám sát, thanh tra, kiểm tra, phản biện xã hội của nhân dân, Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội, các cơ quan thông tin đại chúng trong quá trình xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức. Bên cạnh đó, công tác đào tạo đội ngũ cán bộ, công chức còn phân

tán, thiếu tập trung, thiếu liên thông, không đồng bộ. Các chức danh cán bộ, công chức còn bị ràng buộc nhiều bởi bằng cấp, chứng chỉ nặng về hình thức, thiếu thực chất, gây lãng phí tiền của và thời gian. Chưa có cơ chế, chính sách đột phá để trọng dụng cán bộ, công chức có tài năng. Chế độ tiền lương, chế độ đãi ngộ còn bình quân, cào bằng đã triệt tiêu động lực của những cán bộ, công chức tích cực, sáng tạo; chưa có cơ chế cạnh tranh trong tuyển dụng, đãi ngộ, đề bạt.

3. Giải pháp tiếp tục xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức trong thời gian tới

Một là, tiếp tục tăng cường sự lãnh đạo toàn diện, trực tiếp của Đảng, sự quản lý của chính quyền các cấp về công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức. Đảng, Nhà nước tiếp tục chỉ đạo công tác sắp xếp lại bộ máy nhà nước tinh gọn, hiệu lực, hiệu quả. Cần tổng kết, đánh giá thực tiễn về công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức; tiếp thu những bài học kinh nghiệm lịch sử, tư tưởng Hồ Chí Minh; những kinh nghiệm quốc tế về công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức để hình thành những tiêu chuẩn cụ thể. Trên cơ sở đó thống nhất chương trình, nội dung; xác định tiêu chuẩn với từng loại cán bộ, công chức... Đồng thời, xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức phải đi đôi với phân cấp, phân quyền và kiểm tra, giám sát, kiểm soát chặt chẽ quyền lực.

Hai là, phát huy vai trò của Nhân dân, các tổ chức chính trị - xã hội trong xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức. Để hình thành đội ngũ cán bộ, công chức có phẩm chất chính trị; có đạo đức công vụ, gần dân, không quan liêu; thành thạo chuyên môn, nghiệp vụ cần tăng cường kiểm tra, giám sát. Đồng thời, đẩy mạnh hoàn thiện cơ chế phân cấp, phân quyền, bảo đảm quản lý thống nhất, hiệu lực, hiệu quả hoạt động; phát huy tính chủ động sáng tạo, đề cao tinh thần trách nhiệm của từng cấp, từng ngành gắn với tăng cường kiểm soát quyền lực⁽²⁴⁾. Mở rộng dân chủ đi đôi với tăng cường kỷ luật, kỷ cương, tăng cường kiểm tra, giám sát quyền lực trong hoạt động của Nhà nước và của cán bộ, công chức, viên chức.

Ba là, phát huy vai trò tích cực của đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức trong tự rèn luyện phẩm chất chính trị, đạo đức, tự

đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ. Thực hiện tốt chủ trương khuyến khích, bảo vệ những cán bộ năng động, sáng tạo, dám nghĩ, dám nói, dám làm vì lợi ích chung. Đây là yếu tố đóng vai trò quyết định trong xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức. Sự nỗ lực, cố gắng phấn đấu vươn lên của chính đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức sẽ quyết định chất lượng, hiệu quả công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong giai đoạn cách mạng mới./.

Ghi chú:

(1), (2), (3), (4), (5) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ VI*, Nxb Sự thật, H.1987, tr.110, tr.119, tr.132, tr.132, tr.122-123.

(6), (7), (8), (9) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ VII*, Nxb Sự thật, H.1991, tr.98, tr.92, tr.99-100.

(10), (11) Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ 3 khóa VIII về *Chiến lược cán bộ thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước*.

(12), (13) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ IX*, Nxb CTQG, H.2001, tr.141, tr.135.

(14), (15) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ X*, Nxb CTQG, H.2006, tr.292-293, tr.128.

(16) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ XI*, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.143.

(17) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, H.2016, tr.180.

(18) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ XII*, Nxb CTQG-ST, H.2016, tr.181.

(19), (20), (21) Văn phòng Trung ương Đảng, *Văn kiện Hội nghị Trung ương lần thứ bảy khóa XII*, H.2018, tr.47, tr.55, tr.56.

(22), (23), (24) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.90, tr.178-179, tr.287.